

**УНИВЕРЗИТ У КРАГУЈЕВЦУ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
КРАГУЈЕВАЦ**

1. Одлука Изборног већа

Одлуком Изборног већа Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу, од 23.06.2010 године именовани су чланови Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације др вет.мед.спец. Марковић Мирослава, под називом :

„Утицај натријум бикарбоната и стандардних антидота на ацидо-базни статус пацова акутно трованих малатионом“

Чланови комисије су :

1. Проф.Др Драган Миловановић , председник и потенцијални ментор, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија
2. Проф.Др Слободан Јанковић, члан, редовни професор Медицинског Факултета Универзитета у Крагујевцу за уже научне области Фармакологија и токсикологија и Клиничка фармација
3. Проф. Др Дубравко Бокоњић, члан, редовни професор Војномедицинске академије у Београду за ужу научну област Фармакологија и токсикологија

подноси Изборном већу следећи

2. ИЗВЕШТАЈ

2.1. Кратка биографија кандидата

Кандидат др вет.мед.спец. Марковић Мирослав, испуњава све услове предвиђене Закон о Универзитету (члан 57) и статутом Медицинског факултета (члан 122) за израду докторске дисертације.

А. Лични подаци

Кандидат др вет.мед.спец. Марковић Мирослав, рођен је 15.01.1969 год. у Тополи, у Младеновцу је завршио основну школу и гимназију са одличним успехом. Факултет ветеринарске медицине у Београду уписао је 1987 год и на истом дипломирао 2003 год. са просечном оценом 8,35.Школске 2004/2006 као војни стипендиста завршио постдипломске -специјалистичке студије на истом факултету и то на специјалистичком смеру „Хигијена и технологија млека и млечних производа“ са просечном оценом 9,88.

Активно војно лице у чину мајора, после педагошког рада као наставник у цивилству и као наставник у ШРО Ветеринарске и Санитетске службе Војске Србије и Министарства Одбране , прелази 2005 године на место истраживача у Одељење за експерименталну токсикологију и фармакологију, Института за токсикологију и фармакологију, Националног центра за контролу тровања ВМА и после вишегодишњег научно-истраживачког рада у наведеном одељењу бива постављен 2007 године и за Начелника Одсека за фармакологију

Одељења за експерименталну токсикологију и фармакологију ВМА Београд, где се и сада налази на својим радним дужностима и задацима. 18.12.2006. године уписује Докторске академске студије на Медицинском факултету у Крагујевцу, на Докторском академском смеру „Експериментална и клиничка фармакологија“, положио усмени докторантски испит дана 20.03.2008 године са оценом 9 (девет).

Б. Научно истраживачки рад

Континуирани научно истраживачки рад др вет.мед.спец. Марковић Мирослава огледа се у учешћу у истраживањима и публикавању радова у домаћим и међународним часописима.

В. Списак радова

Кандидат, Мирослав Марковић, објавио је укупно 4 рада, све као први аутор, од чега 2 рада у часописима са рецензијом, чиме је испунио услов за пријаву докторске дисертације.

В-1. Рад у међународном часопису:

1. Markovic M, Bokonjic D, Vucinic S, Boskovic B, Rezic T. Assessment of therapy efficiency by sodium bicarbonate in treating organic phosphorus insecticides poisonings, Veterinary Journal of Republic of Srpska, 2010;01: 42-54. (није на листи МНО)

2.2. Наслов, предмет и хипотезе докторске тезе

Наслов : „Утицај натријум бикарбоната и стандардних антидота на ацидо-базни статус пацова акутно трованих малатионом“.

Предмет :

Одредити токсикокинетске параметре метаболизма малатиона и његових активних метаболита у артеријској крви пацова

Одредити гасне параметре артеријске крви пацова:

- рН вредности
- парцијални притисак кисеоника
- парцијални притисак угљен диоксида

Одредити ацидо-базни статус артеријске крви пацова:

- концентрацију базног пуферског система
- концентрацију слободних бикарбонатних јона

Одредити оксигени статус артеријске крви пацова:

- концентрацију резидуалног кисеоника
- парцијални притисак резидуалног кисеоника

Одредити оксиметријске параметре артеријске крви пацова:

- концентрацију хемоглобина
- процентуалну сатурацију кисеоника
- процентуалну везаност кисеоника за хемоглобин
- процентуалну везаност угљен монооксида за хемоглобин
- концентрацију метхемоглобина изражена у процентима

Одредити метаболитичке параметре артеријске крви пацова:

- концентрацију глукозе
- концентрацију лактозе
- концентрацију билирубина

Одредити активност серумске (псеудо) и еритроцитне (права) холинестеразе у крви пацова трованих малатионом и штићених различитим комбинацијама натријум бикарбоната и стандардних антидота.

Утврдити проценат преживљавања код трованих пацова и група пацова третираних антидотима.

Хипотезе :

1. Применом натријум бикарбоната и оптималном алкализацијом крви пацова, која неће битно пореметити виталне функције организма, може се битно убрзати хидролиза малатиона и поспешити елиминација његових активних метаболита из организма.
2. Ниже концентрације активних метаболита малатиона у крви пацова као и њихова бржа елиминација из организма проузроковаће већу ефикасност примењених антидота (атропин, пралидоксим, диазепам).
3. За очекивати је да појачана ефикасност примењених антидота доведе до статистички значајног преживљавања у групама животиња трованих малатионом којима су дате различите комбинације натријум бикарбоната и антидота.

2.3. Подобност кандидата

Кандидат је положио усмени докторантски испит са оценом 9 (девет), 20.03.2008 год. и објавио један рад у међународном часопису са стручном рецензијом као и два рада у националним часописима са стручном рецензијом у којима је први аутор, чиме је испунио услов за пријаву докторске тезе.

2.4. Преглед стања у подручју истраживања

Развој ефикасних антидота у тровању оргоанофосфорним једињењима (ОФЈ) представља константан наућно-истраживачки изазов већ неколико деценија. Терапија акутних тровања ОФЈ, конвенционално се базира на примени атропина, оксима (реактиватори инхибиране холинестеразе) и диазепама као антидота. Иако је прошло више од пола века од увођења првог реактиватора холинестеразе, оксим који би био једнако ефикасан у тровањима различитим типовима ОФЈ још није пронађен. Оксими : тримедоксим, Лух-6 (обидоксим), пралидоксим и Хи-6 (биспиримидини) сматрају се довољно ефикасним у тровањима нервним бојним отровима и ОФ инсектицидима што је последично довело до њихове широке примене у експерименталној и клиничкој токсикологији како у војном тако и у цивилном домену.

Упоредо са истраживањима која имају за циљ процену ефикасности оксима у терапији акутних тровања ОФЈ трага се и за другим терапијским средствима која би ову терапију унапредила.

У циљу даљег побољшања терапије ОФЈ на експерименталним животињама и код људи испитан је, иако на релативно малом броју узорака односно случајева, ефекат натријум бикарбоната датог пер се или у комбинацији са другим, горе поменутиим антидотима.

Резултати ових студија, који су објављени у домаћим и међународним часописима, указују да примена натријум бикарбоната доводи до даљњег побољшања ефикасности стандардних антидота код акутних тровања различитим ОФЈ.

Иако у публикованим студијама то није директно доказано изнето је мишљење да ефикасност натријум бикарбоната (алкализација крви) проистиче из појачане хидролизе ОФЈ и њихове брже елиминације из организма.

Значај примене натријум бикарбоната као јефтиног и широко доступног терапијског средства посебно је изражен код земаља у развоју код којих се региструје велики број акутних интоксикација ОФ инсектицидима у људи и животиња.

Такође, и у земљама које имају развијену фармакотерапијску праксу може се десити да при специфичним околностима (велике елементарне непогоде, ратови и санкције) класични антидоти не буду доступни у реалном времену па би примена натријум бикарбоната била, не у потпуности, алтернатива савременог лечења тровања овим једињењима.

Интоксикација малатионом (премда је ово једињење напуштено због својих токсиколошких карактеристика у бројним земљама света) представља прави изазов јер је овај отров представник такозваних индиректних инхибитора холинестеразе. Наиме, малатион се у јетри конвертује до активног облика малаоксона уз последичну разградњу до других, бројних, активних метаболита. Стога је и терапија тровања овим отровом тешка а исход како у животиња тако и у људи често фаталан.

Како је у претходном тексту наглашено, терапијска примена натријум бикарбоната могла би довести до брже и обимније деградације малатиона и убрзане екскреције његових активних метаболита што би у крајњем случају довело до успешнијег лечења тровања овим отровом али и у случају интоксикација другим ОФЈ који поседују тзв активне метаболите.

Будући да се раствори натријум бикарбоната већ дуги низ година користе у клиничкој пракси а жељени и нежељени ефекти су добро познати, шира примена овог средства у клиничкој терапији интоксикација ОФ једињењима могла би бити поуздано контролисана путем одговарајућих клиничких и биохемијских параметара. Ово посебно у случајевима када здравствена установа поседује потенцијал за тзв. интердисциплинарни приступ сваком обољењу или тровању.

2.5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Циљ :

1. Применом растућих доза натријум бикарбоната примењеног пер ос у пацова, одредити оптимално време давања и дозу натријум бикарбоната.
2. На основу праћења токсикокинетских чинилаца метаболизма малатиона, биохемијских и других релевантних параметара испитати дејство натријум бикарбоната датог пер се или у комбинацији са другим стандардним антидотима на ефикасност примењене терапије и преживљавање пацова интоксицираних малатионом.
3. На основу горе поменутих података утврдити тачан механизам дејства натријум бикарбоната у пацова трованих малатионом.

Значај :

Предложено истраживање има : **фундаментални и практични значај.**

Фундаментално, добиће се подаци о утицају модалитета лечења (терапија натријум бикарбонатом, атропином, оксимом и диазепамом, наспрам тројне антидотске терапије атропином, оксимом и диазепамом) на деградацију и брзину елиминације малатиона, реактивацију инхибиране серумске и еритроцитне холинестеразе и других релевантних параметара у пацова трованих малатионом.

Практично биће установљени критеријуми за оправданост примене натријум бикарбоната како у експерименталним тако и у клиничким интоксикацијама малатионом.

2.6. Веза са досадашњим истраживањима

У досада објављеној и нама доступној литератури приказана је терапијска ефикасност натријум бикарбоната у тровањима различитим типовима ОФЈ. У свега неколико радова разматрани су терапијски ефекти натријум бикарбоната у експерименталним и клиничким тровањима малатионом. Наша студија по први пут има за циљ ближе и детаљније упознавање тачних механизма дејства натријум бикарбоната у пацова трованих малатионом.

2.7. Методе истраживања

Хемикалије :

Натријум бикарбонат је набављен из комерцијалних извора. Малатион је набављен од фирме „ Галеника-Фитофармација „а.д.. Аналитичком провером утврђена је техничка чистоћа од 98,65% активне супстанце малатиона. Пралидоксим је добијен од Војномедицинске академије Београд. Аналитичком провером оксима у Токсиколошкој лабораторији, Националног Центра за контролу тровања ВМА, ХПЛЦ техником утврђен је степен чистоће од >99,0%. Атропин сулфат (Сигма компанија, Ст.Луис, УСА) набављен је из комерцијалних извора. Диазепам (Хемофарм, Вршац, Србија) набављен је из комерцијалних извора. Све друге хемикалије коришћене у овој студији су набављене из комерцијалних извора.

Анимални модели: У експерименту коришћени су искључиво пацови мужјаци, соја Вистар (180-240 гр), добијени од стране Фарме експерименталних животиња ВМА. Протокол студије базиран је на Водичу за животињске студије бр.282-12/2002 (Етички Комитет Војномедицинске Академије, Београд, Србија). У свим испитиваним групама коришћено је по 6 до 10 животиња.

Антидотска заштита: Да би се проверио заштитни ефекат испитиваних антидота после 24х Од примене израчунате су средње леталне дозе (ЛД₅₀) према методи Литчфилд и Вилксон. Заштитни индекси израчунавани су према следећој формули:

$$\text{Заштитни индекс (антидоти)} = \frac{\text{ЛД}_{50} \text{ (малатион + антидот)}}{\text{ЛД}_{50} \text{ (малатиона)}}$$

Биохемија:

рН статус, ацидобазни статус, окигени, оксиметријским статус и метаболитичкин статус регистровани су на гасно анализатору АБС 7000 Клинике за ургентну токсикологију ВМА. Токсикокинетски параметри метаболизма малатиона одређивани су ХПЛЦ техником у Одељењу за токсиколошку хемију ВМА. Активност серумске и еритроцитне холинестеразе одређивана је спектрофотометријски и флуориметријски у Одељењу за токсиколошку хемију ВМА.

Студија ће се спроводити као непрофитно, експериментално истраживање, уз одобрење надлежног Етичког одбора ВМА и уз сагласност Клинике за ургентну токсикологију ВМА и Лабораторије за токсиколошку хемију Националног центра за контролу тровања ВМА.

Статистичка обрада

Статистичка анализа праћених параметара биће извршена путем стандардних процедура дескриптивне статистике. У зависности од варијабилитета посматраних обележја поређења између група биће спроведена помоћу неких од параметарских (Студентов т тест, анализа варијансе) или непараметарских тестова (Манн-Вхитнеу, Крускал-Валис). Биће утврђена три нивоа статистичке значајности: значајно- $p < 0.5$; умерено значајно- $p < 0.01$; високо значајно- $p < 0.001$.

2.8. Очекивани резултати докторске дисертације

Утврђивање оптималних, нетоксичних доза натријум бикарбоната које би пер се или у комбинацији са другим антидотима довели до јаче хидролизе малатиона и брже екскреције његових активних метаболита из организма. Повећање реактиваторске моћи оксима када се примени са натријум бикарбонатом. Повећани степен заштите отрованих животиња после наведене примене.

2.9. Оквирни садржај дисертације

Применом оптималних доза натријум бикарбоната датог пер се или у комбинацији са различитим антидотима, у пацова трованих малатионом, биће испитано његово дејство на токсикохемијске показатеље метаболизма малатиона, рН, ацидо-базни статус, оксигени статус, оксиметријски статус, метаболитички статус као и степен реактивације холинестеразе у артеријској крви трованих пацова. Регистрацијом горе поменутих параметара и процента преживљавања интоксицираних животиња утврдићемо тачне механизме дејства малатиона и ефикасност натријум бикарбоната у овом тровању.

2.10. Научна област дисертације

Медицина. Ужа област Експериментална фармакологија и токсикологија

2.11. Научна област чланова комисије

1. Проф. Др Драган Миловановић, председник и потенцијални ментор, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија.
2. Проф. Др Слободан Јанковић, члан, редовни професор Медицинског Факултета Универзитета у Крагујевцу за уже научне области Фармакологија и токсикологија и Клиничка фармација.
3. Проф. Др Дубравко Бокоњић, члан, редовни професор Војномедицинске академије у Београду за ужу научну област Фармакологија и токсикологија.

Закључак и предлог комисије

1. На основу досадашњег научно истраживачког рада и публикованих радова кандидат докторант др вет.мед.спец. Марковић Мирослав, испуњава све услове прописане Статутом Медицинског факултета и законом о универзитету за одобрење теме и израду докторске дисертације.
2. Предложена тема је научно оправдана и оригинална, дизајн истраживања прецизно постављен и дефинисан, а научна методологија јасна и прецизна.
3. Комисија сматра да ће докторска дисертација кандидата **др вет.мед.спец. Марковић Мирослава** указати да постоје статистички значајни резултати и показатељи да 3ммол/л натријум бикарбонат позитивно утиче на клинички исход и оздрављење пацијената акутно отрованих диметски орнаофосфорним инсектицидима.
4. Комисија предлаже Већу ментора Медицинског факултета у Крагујевцу да прихвати тему докторске дисертације кандидата др вет.мед.спец. Марковић Мирослава, под називом „**Утицај натријум бикарбоната и стандардних антидота на ацидо-базни статус пацова акутно трованих малатионом**“ и одобри њену израду.

Предлог ментора

За ментора ове докторске тезе Комисија предлаже Проф.Др Драгана Миловановића, ванредног професора Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Фармакологија и токсикологија. Проф. Др Драган Миловановић поседује стручне и научне компетенције које су комплементарне са предметом истраживања и планираном методологијом, као и искуство и остварене резултате у развоју научно-наставног подмлатка.

27.08.2010 године

Проф. Др Драган Миловановић, председник, потенцијални ментор,
ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну
област : Фармакологија и токсикологија

Проф.Др Слободан Јанковић, члан,редовни професор Медицинског факултета
Универзитета у Крагујевцу за уже научне области : Фармакологија и токсикологија и
Клиничка фармација

Проф.Др Дубравко Бокоњић, члан, редовни професор Војномедицинске академије у
Београду за ужу научну област : Фармакологија и токсикологија
